

10

**Millî Mücadele'de
Batı Karadeniz:
Bartın ve Havalisi
Komutanlığı**

**The Western Black Sea
in the National Struggle:
Bartın and Surrounding
Command**

Celil Bozkurt

Millî Mücadele’de Batı Karadeniz: Bartın ve Havalisi Komutanlığı

*Celil Bozkurt**

Özet

Millî Mücadele’de İstanbul Boğazı ile Ankara’yı kontrol eden ve İstanbul’la Anadolu arasındaki kara ve deniz yollarını barındıran Batı Karadeniz Bölgesi, stratejik bir bölge haline geldi. TBMM’nin Ankara’da güvenlik içinde faaliyet göstermesi ve Yunanlarla yapılan mücadeleyi etkin şekilde sürdürmesi, Batı Karadeniz Bölgesi’nin Kuvâ-yı Milliye tarafından kontrol altında tutulmasına bağlıydı. Batı Karadeniz Bölgesi’nin önemli merkezlerinden birisi olan Zonguldak ve havalisi, Bartın ve Havalisi Komutanlığı (Zonguldak Müfrezesi) tarafından savunulmaktaydı. Karargâhı Çaycuma’da bulunan komutanlığı, Yüzbaşı Cevat Rifat Bey idare etmekteydi. Komutanlık, Muhittin Paşa’nın idare ettiği Kastamonu ve Havalisi Komutanlığı’na bağlıydı. Bartın ve Havalisi Komutanlığı, Fransızların Bartın-Ereğli hattından Ankara’ya yaptığı iki büyük sızma harekâtını 15 Ekim 1920 ve 12 Ocak 1921 tarihli direnişle durdurmayı başardı. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, İkinci Düzce İsyanının bastırılmasında aktif rol aldı. Böylelikle Fransızların Zonguldak ve Bolu üzerinden Ankara’ya baskı yapması önlenmiş oldu. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, 1921 yılında Alemdar Vapurunun İstanbul’dan Anadolu’ya kaçırılmasında önemli katkılar sağladı. Bartın ve Havalisi Komutanlığı, askeri faaliyetlerinin yanı sıra sorumluluk bölgesinde etkin çetelerle de mücadele etti. Askeri faaliyetlerin dışında bölgenin ekonomik kalkınmasına da katkı sağlayan Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Çaycuma’da bir hastaneyle birlikte altı derslik bir okulun yapılmasına liderlik etti.

Anahtar Kelimeler

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, Cevat Rifat Bey, Zonguldak, Çaycuma, Millî Mücadele, Fransızlar

* Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Akçakoca Bey Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü. celilbozkurt[at]duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6103-1642

The Western Black Sea in the National Struggle: Bartın and Surrounding Command

Abstract

In the National Struggle, the Western Black Sea Region, which controls the Bosphorus Strait and Ankara and hosts the land and sea routes between Istanbul and Anatolia, has become a strategic region. The fact that the Parliament operated safely in Ankara and continued the fight against the Greeks effectively depended on the fact that the Western Black Sea Region was kept under control by the Kuvâ-yı Milliye. Zonguldak and its surrounding, one of the important centers of the Western Black Sea Region, was being defended by the Bartın and Surrounding Command (Zonguldak Detachment). The command, whose headquarters were located in Çaycuma, was headed by Captain Cevat Rifat Bey. The command was subordinate to the Kastamonu and Surrounding Command, which was administered by Muhittin Pasha. January October 15, 1920 and January 12, 1921, the Bartın and Surrounding Command managed to stop two major infiltration operations by the French from the Bartın-Ereğli line to Ankara with resistance. Captain Cevat Rifat Bey took an active role in the suppression of the Second Düzce Rebellion. Thus, it was prevented by the French from putting pressure on Ankara through Zonguldak and Bolu. Captain Cevat Rifat Bey made important contributions to the hijacking of the Alemdar Ferry from Istanbul to Anatolia in 1921. In addition to its military activities, the Bartın and Surrounding Command also fought active bandit in the area of responsibility. Apart from military activities, Captain Cevat Rifat Bey, who also contributed to the economic development of the region, led the construction of a six-classroom school along with a hospital in Çaycuma.

Keywords

Bartın and Surrounding Command, Cevat Rifat Bey, Zonguldak, Çaycuma, National Struggle, The French

1. Giriş

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı sonunda İtilaf devletleriyle Mondros Ateşkes Antlaşması’nı imzalayarak savaştan çekildi. Batılı emperyalistler, antlaşmanın ardından “Doğu Sorunu” olarak niteledikleri Osmanlı Devleti’ni tasfiye ederek nüfuz bölgelerini işgal etmeye başladı. Doğu Sorunu içinde çözülmesi gereken konulardan birisi de stratejik önemi büyük Boğazlar ve Karadeniz’in statüsünün ne olacağıydı. Sözü edilen bölgeler, İngiltere ve Fransa gibi emperyalistlerin Yakın Doğu’da kuracakları düzen için vazgeçilmez önemdeydi. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı’nda İtilaf Bloğunda savaşan Rusya’nın 1917’deki Bolşevik İhtilali’yle savaştan çekilmesi, İtilaf devletlerinin daha önce yaptıkları gizli anlaşmaları yeniden gözden geçirmesine neden oldu. Yeni durumda Rusya’ya vad edilen Osmanlı toprakları İngiltere ve Fransa arasında paylaşılacaktı. İngiltere ve Fransa’nın öncelikli hedefi, Boğazlar ve Karadeniz Bölgesini elinde tutarak Yakın Doğu’daki menfaatlerini koruma altına almaktı.¹

Mondros Ateşkes Antlaşması’nın Birinci Maddesi, “Çanakkale ve Karadeniz Boğazları, güvenlik içinde ve serbest olarak seyrüsefere açılacak; boğazlardaki istihkâmlar Bağlaşıklar tarafından işgal edilecektir.” hükmünü getirdi.² Böylelikle İtilaf devletlerinin Karadeniz Bölgesi’nde hâkimiyet kurması sağlanmış oldu. Anlaşmayla birlikte 13 Kasım 1918’de 55 parçalık bir İtilaf donanması, İstanbul limanına geldi. Daha sonra Karadeniz’e açılan İtilaf donanması, Anadolu ve Rus limanlarını işgal etti. Böylelikle İtilaf devletleri, kendileri için bir tehdit olarak gördükleri Bolşevik Rusya’yı abluka altına almış oldu.³

İngiltere ve Fransa’nın Batı Karadeniz Bölgesine olan ilgileri siyasi olmaktan çok ekonomik kaynaklıydı. Sanayi Devrimini yaşayan bu ülkeler, yabancı hammaddeye şiddetle ihtiyaç duymaktaydı. İngiltere, 1838 Ticaret Anlaşmasıyla Osmanlı Devleti’ni ekonomik ve siyasal anlamda denetimine almıştı. 1849 yılında Galatalı Sarraflar vasıtasıyla Zonguldak kömür havzasıyla ilk ilgilenen devlet İngiltere olmuştu. İngiliz Kömür Şirketi, Zonguldak’ta bulunan kömür madenlerine yöneldi. Fakat İngilizlerin zor koşullarda ve ilkel yöntemlerle yaptığı çalışmalar, istenen sonucu vermedi. Bu nedenle şirketin işletme ruhsatı elinden alındı. İngiltere, 1852 yılında yeniden Zonguldak’a dönerek üretime yeni bir boyut getirdi. Ocaklarda çalıştırılan istihkâm askerleri, üretimin artmasını sağladı. Fakat 1853 yılında başlayan Kırım Savaşı’yla istihkâm askerleri, Zonguldak’tan çekildi. İngiliz ve Fransız donanmalarının kömür ihtiyacını karşılamak üzere Zonguldak yeniden İngilizlere bırakıldı. İngiltere, 1856 yılına kadar Zonguldak’ı kendi adına işletti. Kırım Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte Zonguldak’taki

¹ Rahmi Doğanay, *Millî Mücadele’de Karadeniz*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2001, s.25-26.

² Salahi Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I*, 3. Baskı, İstanbul: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1995, s.7.

³ Doğanay, *Millî Mücadele’de Karadeniz*, s.26.

yönetim Hazine-i Hassa'ya geçti. 1860 yılında Zonguldak, yeniden İngilizlere verildi. Ancak İngiliz yönetimi, kendinden satın alınan kömür miktarını artırmak amacıyla üretimi düşürdü. Bu nedenle, 1861'de İngiliz şirketinin sözleşmesi iptal edildi.⁴

Osmanlı Devleti'nin 1882 yılında Zonguldak kömürlerinin %40'ının ülke dışına ihracına izin vermesiyle birlikte Zonguldak, yabancı sermaye akınına uğradı. Yabancı sermaye grupları arasında Fransa da bulunmaktaydı. Fransa, 1892 yılında Ereğli Şirket-i Osmaniyesi Societe d'Heraclee adında bir şirket kurdu. Ereğli Şirketi, dört buçuk milyon Frank harçayarak Zonguldak mendireğini kurdu. Liman inşaatı bitince ardından kömür havzasındaki demiryollarıyla ilgilendi. Osmanlı Devleti, 2 Temmuz 1897 yılında yapılan bir mukavele ile kömür havzası demiryollarının işletilmesini Ereğli Şirketi'ne bıraktı. Zaman içinde birkaç kez iflasın eşiğine gelen şirket, Fransız sermayesi sayesinde ayakta kaldı. Fakat Ereğli Şirketi, Almanların 1910'lardan itibaren Osmanlı Devleti'ne yakınlaşmasıyla birlikte gücünü kaybetti.⁵ Daha sonra Fransızlar, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından yeniden eski nüfuz sahası Zonguldak'a yöneldi.

Bu makalede Millî Mücadele döneminde Batı Karadeniz Bölgesi'nin oynadığı stratejik rol ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Çaycuma'da konuşlanan ve Yüzbaşı Cevat Rifat Bey tarafından komuta edilen Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nın faaliyetleri değerlendirilmiştir. Komutanlık, Millî Mücadele açısından son derece kritik bir bölge olan ve Fransız işgalinde bulunan Zonguldak ve havalisini kontrol etmiştir. Araştırmada ağırlıklı olarak Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) ile Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi belgeleri kullanılmıştır. Söz konusu belgelerle Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nın kuruluşu, taktik strateji ve lojistik faaliyetleri ile komutanlığın Fransız kuvvetleriyle yaptığı çatışmalar tespit edilmiştir. Buna ilaveten Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nı idare eden Yüzbaşı Cevat Rifat Bey ve Millî Mücadele'de Çaycuma'yı ziyaret eden eğitimci Ahmet Talat Onay'ın hatıratı ile resmî belgelere yansımaya önemli bilgilere ulaşılmıştır.

2. Millî Mücadele'de Zonguldak ve Havalisinin Önemi

Zonguldak ve Havalisi, Millî Mücadele'nin selameti açısından oldukça stratejik ve hayati bir öneme sahipti. Millî Mücadele'nin başında İstanbul'dan Anadolu'ya geçişler farklı iki yoldan sağlanmaktaydı. Bunlardan birisi, Üsküdar Sultantepe'sinde bulunan Şeyh Ata'nın Özbekler Dergahı'ndan başlayıp Geyve'ye kadar uzanan Menzil Hattı'ydı. Diğeri İstanbul'dan İnebolu'ya kadar uzanan deniz yoluydu. Millî Mücadele'de Kuvâ-yı Milliye'nin ihtiyaç duyduğu silah ve cephane, İstanbul-Adapazarı-Geyve yoluyla Anadolu'ya geçiriliyordu. Bu yol, aynı zamanda Millî Mücadele'ye iltihak eden nefer ve subayların kullandığı yoldu. Fakat İngilizler İzmit'e konuşlandırdıkları 200 kişilik bir müfreze ile bu yolun güvenliğini tehdit etmeye başladı. Ayrıca, Derince ve Gebze'ye sevk

⁴ Ali Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Zonguldak ve Havalisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1992, s.21.

⁵ Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Zonguldak*, s.22-30.

ettikleri ilave müfrezelerle sıkı önlemler aldı. Böylelikle, İzmit üzerinden Anadolu'ya geçişler imkânsız hale geldi. Bu yolun kapanmasıyla birlikte Millî Mücadele taraftarları, İstanbul'dan İnebolu'ya uzanan deniz yolunu kullanmaya başladı. Ruslarla imzalanan Moskova Antlaşması'nın ardından bu yolun önemi daha da arttı. Ruslardan sağlanan silah ve mühimmat önce Trabzon Limanı'na ardından İnebolu, Bartın, Zonguldak, Ereğli ve Akçakoca üzerinden Batı Cephesi'ne aktarılmaktaydı. İstanbul-Ankara hattının en kestirme yolu Zonguldak ve havalisinden geçmekteydi. Ayrıca, İstanbul-Ankara arasındaki telefon telgraf haberleşmesi de yöre üzerinden sağlanmaktaydı.⁶

3. Fransızların Zonguldak'ı İşgali

İtilaf devletleri, Mondros Ateşkes Antlaşması'na dayanarak gizli anlaşmalarla belirlediği nüfuz alanlarını işgale başladı. Fransızlar, 11 Aralık 1918'de Dört Yol'u; 17 Aralık 1918'de Mersin'i, 26 Aralık 1918'de Pozantı'ya kadar olan Adana vilayetini, 3 Şubat 1919'da Çiftehane'yi, 16 Nisan 1919'da Afyonkarahisar İstasyonu'nu işgal etti. Ayrıca, 1919 Mart'ından itibaren Zonguldak ve havzasını işgale başladı. İşgallerde Tunus, Fas, Cezayir ve Senegalli Fransız müstemleke askerleri de kullanıldı.⁷ Senegalli askerlerden oluşan bir Fransız birliği, İstanbul'dan hareket ederek 3 Nisan 1919'da Zonguldak'a geldi. Birlik, 32. Kafkas Alayı'na bağlı III. Tabur'un boşalttığı askeri pavyonlara yerleştirildi.⁸ 1919 Haziranında bir Fransız bölüğü daha Zonguldak'a geldi.⁹

Fransız birlikleri, 1920'nin başından itibaren Zonguldak ve havalisindeki işgal sahasını tahkim etmeye başladı. Bir Fransız miralay, Şubat ayının ortalarında Zonguldak'a hareket ederken, Fransızlar, Zonguldak Kaymakamı'ndan 400 adet avcı neferine tahsis edilmek üzere bir kışla talebinde bulundu. Kısa süre sonra Bolu Mutasarrıfından Fransızların Zonguldak'taki kuvvetlerini takviye ettiği ve yeni siperler inşa etmekte olduğu bilgisi alındı. Yine, beş Fransız zabiti ile 253 Cezayirli neferin Yunan bandıralı Venizelos vapuruyla İstanbul'dan Zonguldak'a ulaştığı Bolu Mutasarrıfından Dâhiliye Nezareti'ne bildirildi.¹⁰ Fransızlar, Kozlu tarafından gelebilecek tehlikelere karşı şehirde bir tahkimat oluşturdu. Yapılan tahkimat, Devrek Caddesi'nin hâkim tepelerine doğru genişletildi. Fransızlar, zaman içinde Zonguldak merkezini tümüyle kontrol altına aldı. Ayrıca, denizden gelebilecek tehlikeye karşı iki Fransız gemisini de limanda bulunduruyordu. Fransız uçakları, şehirde oluşabilecek bir direnişe karşı da zaman zaman ahaliyi uyaran bildiriler atıyordu.¹¹

⁶ Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Zonguldak*, s.36-42.

⁷ Celil Bozkurt, "Millî Mücadele'de Bartın ve Havalisi Komutanlığı (Zonguldak Müfrezesi)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 63/16, (2018), s.119.

⁸ BOA. DH.ŞFR. 624/100.

⁹ BOA. DH. ŞFR. 633-15.

¹⁰ Bozkurt, "Millî Mücadele'de Bartın", s.120.

¹¹ Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Zonguldak*, s.59-60.

4. Bartın ve Havalisi Komutanlığının Kuruluşu

Son Osmanlı Mebusan Meclisinin Misak-ı Millî kararlarını kabul etmesinden sonra İngilizler, İstanbul'u resmen işgal etti. Bu arada vatansever birçok milletvekili, yazar ve aksiyon adamı tutuklanarak Malta Adası'na sürgün edildi. Bunlardan birisi de Ali Rıza Paşa Hükûmetinde Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ydı.¹² Harbiye Nezareti Yaveri Cevat Rifat Bey,¹³ Mersinli Cemal Paşa'nın Malta'ya sürülmesinden sonra Millî Mücadele saflarına katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Mustafa Kemal Paşa ve Ali Fuat Paşa'nın tensibiyle merkezi Çaycuma'da bulunan Bartın ve Havalisi Komutanlığı'na getirildi.¹⁴ Söz konusu komutanlık, Muhittin Paşa'nın başında bulunduğu Kastamonu ve Bolu Havalisi Komutanlığı'na bağlandı.¹⁵ Bartın ve Havalisi Komutanlığı, sonradan Zonguldak Müfrezesi'ne dönüştürüldü.¹⁶

Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Kastamonu'da bulunan piyade birliklerinden ve hapishane efradından 100 kişilik bir birlik oluşturdu. Bölge eşrafından sağlanan atlarla, birlik süvari birliğine dönüştürüldü. Çevre illerden gelen gençlerin katılımıyla süvari birliği daha da genişletildi. Buna ilaveten bir piyade birliği de kuruldu. Birliğin sayısı zamanla 5.500 kişiye kadar ulaştı.¹⁷

Dönemin Zonguldak Millî Eğitim Müdürü Ahmet Talat Onay, 1920'de yaptığı Çaycuma ziyaretinde Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin komuta ettiği Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nın askerlerini şöyle tasvir etmektedir:¹⁸

"...Arkadaşları hep terbiyeli ve gayûr [hamiyetli] gençlerdir. Efradın elbise ve teçhizatı mükemmel, terbiye-i askeriyeleri şayan-ı takdir bir haldedir. Denilebilir ki, karargâh-ı zabitan ve efrad arasında misli nâ-meşhud [şahit olunmamış] bir mevedded-i müteakabile [karşılıklı sevgi ve dostluk] hükümandır. Askerlerin çarşılarda, kahvelerde

¹² Mahmut Goloğlu, *Millî Mücadele Tarihi III 1920 Üçüncü Meşrutiyet*, 3. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021, s.123.

¹³ Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, 1892 yılında İstanbul'da doğdu.1912 yılında Harbiye Okulu'nu bitirip orduya katıldı. Birinci Balkan Savaşı'nda Bulgar kuşatmasında kalan Edirne'nin müdafaasında bulundu. Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesi'nde Mersinli Paşa'nın yaverliğini üstlendi. Birinci ve İkinci Gazze Muharebelerine katıldı. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Mütareke Dönemi'nde Mersinli Cemal Paşa'nın Konya'da komuta ettiği Yıldırım Kıtaaatı'nın yaverliğine getirildi. Mersinli Cemal Paşa'nın Ali Rıza Paşa Hükümeti'nde Harbiye Nazırı olmasıyla birlikte Nezaretin yaverliğine atandı. İngilizlerin İstanbul'u işgalinden sonra Mersinli Cemal Paşa'yı Malta Adası'na sürgün etmesiyle birlikte Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye katıldı. Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin askerlik safahatı için bkz. *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, haz., Celil Bozkurt, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2015, s.19-22.

¹⁴ ATASE Arşivi, Kol. İSH, K.623, G.87, B.87-1, 87-1a.

¹⁵ ATASE Arşivi, Kol. İSH, K.1063, G.44, B.44-1.

¹⁶ ATASE Arşivi, Kol. İSH, K.1065, G.169, B.169-8.

¹⁷ ATASE Arşivi, Kol. İSH, K.591, G.202, B.202-2.

¹⁸ Ahmet Talat Onay, *Millî Mücadele Yazıları*, haz: Cemal Kurnaz-Şefika Kurnaz., İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995, s.122.

oturmamaları için salaştan bir gazino vücuda getirilmiş, inzibatın sıklığı hiçbir uygunsuzluğa meydan vermiyor. Hatta kasabanın bir tabur askerden sanki haberi yok gibi.”

Onay, Yüzbaşı Cevat Rifat Beyden de şöyle bahsetmektedir: “Kumandan Cevat Rifat Bey; terbiyeli, faal ve sevimli bir gençtir. Nahiyeden şekâveti izale, asayiş iadeye muvaffak olduğu ve namuskâr hareketi şiar ettiği için bütün halkın şükran ve hürmetini celbe muvaffak olmuştur.”¹⁹

Yüzbaşı Cevat Rifat Bey’in birliğindeki düzen ve disiplin, resmi yazışmalarda da dikkat çekmektedir. Bolu Ahz-ı Asker Kalem Reisi ve Mevki Komutanı Binbaşı Nihal Bey, 6 Kasım 1920’de Kastamonu ve Havalisi Komutanı Muhittin Paşa’ya gönderdiği telgrafta “Bartın ve Havalisi Kuvâ-yı Milliye Müfrezesinin komutan, subay ve efradının mükemmel ve muntazam” olduğunu belirtmektedir. Bolu’da Mürettep Fırka Komutanı Nazmi Bey de Muhittin Paşa’ya gönderdiği 7 Kasım 1920 tarihli telgrafında bu kuvvetlerin “iyi bir surette milis, mücehhez, müsellaah ve diğer Kuvâ-yı Milliye’ye nispeten muntazam” olduğunu belirtirken, “buldukları mahalde kendilerinden istifade mümkündür. Piyadelerin oldukça dolgun mevcutlu bir piyade taburu, atlılarından da bir süvari takımı teşkili mümkün ve münasibdir” diyordu.²⁰

5. Bartın ve Havalisi Komutanlığı’nın Faaliyetleri

5.1. Fransızlarla Yapılan Çatışmalar

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, Millî Mücadele açısından stratejik önemi büyük bir bölgeyi savunmaktaydı. Ankara’da TBMM’nin açılması ve Kuvâ-yı Milliye’nin düzenli orduya dönüştürülmesiyle birlikte komutanlığın önemi daha da artmıştı. Zonguldak’ı işgal eden Fransızların, Ankara’yı kuzeyden tehdit etmesi kaçınılmaz görünüyordu. Nitekim Fransızlar, Sapça Geçidi’nde mevzilenmiş Türk kuvvetlerine karşı iki büyük yarma harekâtı düzenledi. İlk harekâtta güçlü bir direnişle karşılaşan Fransızlar, Sapça Geçidi’nden Karadeniz’e doğru geri püskürtüldü. Çatışma sırasında Fransız birliklerinde bulunan çok sayıda kırmızı fesli Müslüman sömürge askeri Türk saflarına iltica etti.²¹

Fransızlar, ilerleyen günlerde bir kez daha Sapça Geçidi’nden saldırıya geçti. Burada vuku bulan çatışmada Fransızlar, Üzülmöz sırtlarından geldikleri istikamete geri püskürtüldü. Millî kuvvetlerin Sapça Geçidi’nde gösterdiği başarı, Kumandan Muavini Ethem Bey tarafından Ankara’ya bir telgrafla iletildi. Türk birliğinin Sapça’da kazandığı stratejik zafer, Ankara’da sevinçle karşılandı ve ertesi gün Erkân-ı Harbiye, zafer

¹⁹ Onay, *Millî Mücadele*, s.122.

²⁰ *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, s.122.

²¹ *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, s.123.

haberlerini ajanslarla paylaştı.²² Bazı kaynaklara göre Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Sapça'daki başarısından dolayı 10 Ağustos 1920 tarihinde 4. Fırka aracılığıyla "milis generali" rütbesine yükseltildi.²³

Bir Fransız ester süvari müfrezesi, 15 Mart 1921 tarihinde Yaka'da bulunan Türk Karakolu'nu taciz etti. Nöbetçilerin tacize ateşle karşılık vermeleri üzerine müfreme Zonguldak istikametinde kayboldu. Cevat Rifat Bey, Kastamonu ve Havalisi Komutanlığı'nın 16 Mart 1921 tarihli telgrafına verdiği 21 Mart 1921 tarihli cevabında olayı şöyle açıklıyordu:²⁴

"...müsademedden evvel Fransız ester [katırcı] süvari müfrezesinden bir zabitle bir nefer yaya olarak nöbetçilerimizin yanına kadar talüp [takarrüp] etmişler ve ileri geçmek istediklerini söylemişler ve nöbetçilerimiz tarafından muhalefet edilmesi üzerine geri çekilip diğer arkadaşlarıyla beraber mevzi alarak ateşe başlamışlardır. Evvela Fransızlar tarafından ateşe başlandığı nöbetçilerimiz ve karakol efradı tarafından müttefikan ve kuvvetle beyan edilmektedir. Deruhte edilecek bir komisyon muvacehesinde de meselenin tezahür edeceğini arz ederim"

5.2. Fransız Sömürge Askerlerine Yapılan Propaganda

Erzurum Mebusluğu da yapan Nusret Efendi'nin Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nın müftülüğüne getirilmesiyle birlikte birliğin manevi havası güçlendi. Fransızlarla çatışma esnasında düşman saflarında bulunan Müslüman askerlerin varlığı dikkat çekmişti. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, söz konusu askerleri Türk saflarına çekmek için dâhiyane bir plan hazırladı. Nusret Efendi'nin de desteklediği plana göre Arapça bir beyanname hazırlanarak el altından Fransız birliğindeki Müslüman askerlere dağıtılacaktı. Hazırlanan beyannamenin metni şöyleydi:²⁵

"Aziz din kardeşlerimiz, Afrika'nın cesur ve mümin evlatları! İslam'ın son kalesi ve alemdarı olan Haremeyn-i Şerifeyn ile ehlibeyte asırlarca hüsn-i hizmet eden ve Liva-yı İslam'ı iklimden iklime, ülkeden ülkeye götürüp, onun şan ve şerefini daima yüksekte tutan Türk milletinin bu muntıkadaki kumandanı sıfatıyla cümlenize hitap ediyor ve hepinizi bayrağımızın altına ve saflarımıza davet ediyorum. Dört yüz milyon Müslüman'ın merkez-i vahdeti olan bir vatanın düşman istilasından kurtulması ve İslam'ın istiklali için silaha sarılmış bulunuyoruz.

Uzun senelerden beri sizlerin de güzel vatanlarınızı haksız yere işgal etmiş olan Fransızların obur mideleri doymayarak buralara kadar adi menfaatleri için ayak atmışlardır. Allah'ın izniyle bu ayakları kıracağız. Sizler silahlarımıza hedef olmayınız.

²² *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, s.88-91.

²³ Enver Behnan Şapolyo, *Kuvâ-yı Millîye Tarihi*, Ankara: Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., 1957, s.136. Ayrıca bkz. Hasan İzzettin Dinamo, *Kutsal İsyân*, Cilt 8, İstanbul: May Yayınları, 1967, s.16.

²⁴ ATASE Arşivi. Kl.953, D.8 (5), Fh.90-1'den nakleden Sarıkoyuncu, *Millî Mücadele'de Zonguldak*, s.78.

²⁵ *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, s.83-84.

Allah, bütün müminler kardeştir buyuruyor. Kardeş kardeşe silah atmaz. Gerçi, sizlerin bizim saflarımıza geçmeniz çok büyük fedakârlıktır. Bir daha vatanınıza, evlad-ü iyalinize [çoluk çocuğunuza] dönemezsiniz fakat hayat-ı ebediyeye inanıyorsanız, sermedî hayatın bütün nân-ü nimetleri ve cennetle taltif edilecek habib-i Hüdanın [Hz. Peygamberin] mazhar-ı şefaati olacaksınız. Bu İslam ülkesi size yeni bir vatan olacak ve burada aradığınız bütün şefkat, saadet ve kardeşliği bulacaksınız.

Es-selâmu ‘alâ meni’t-tebe‘a’l-hüda

İslam askerlerinin kumandanı Esseyid Ahmet Cevat Rifat”

Cevat Rifat Bey’in beyannameyi dağıtmasından üç gün sonra Fransız birliğinden firar eden çok sayıda Müslüman asker Türk birliğinin Sapça Geçidi’nde bulunan bir ileri karakoluna iltica etti. Tekbirler eşliğinde karakola sığınan askerler, Yüzbaşı Cevat Rifat Bey ve müftü Nusret Efendi tarafından karşılandı. Müslüman askerleri takip eden Fransız birlikleri, Sapça Geçidi’nde Türk birliği tarafından geri püskürtüldü. Durum, Cevat Rifat Bey tarafından Bolu’da bulunan ve sonradan İnönü Savaşları’nda şehit düşen Nazım Beye telgrafla iletildi. Nazım Bey, Hintli askerlerden oluşan bir kıtayı ödül mukabilinde Cevat Rifat Bey’e gönderdi. Böylece, Cevat Rifat Beyin komuta ettiği Bartın ve Havalisi Komutanlığı; Türk, Arap ve Hintli askerlerden oluşan kozmopolit bir Müslüman birliğine dönüştü.²⁶

Fransız birliklerinden firar eden Müslüman askerler, ilerleyen süreçte Türk saflarına iltica etmeye devam etti. 12 Şubat 1337 (1921) tarihinde altı Tunuslu nefer Çaycuma’daki Türk birliğine sığındı. Böylelikle, o tarihe kadar iltica eden askerlerin sayısı 50’yi aştı. 24 Şubat 1337 (1921) tarihinde bir Müslüman nefer silahıyla birlikte Zonguldak’taki Türk birliğine sığındı. 21 Nisan 1337 (1921) tarihinde bir Müslüman nefer Çaycuma Karakolu’na, 26 Nisan 1337 (1921) tarihinde silahsız Cezayirli bir nefer Zonguldak Müfrezesine iltica etti.²⁷ Nurettin Peker’in bildirdiğine göre, ikisi subay dördü çavuş olmak üzere 30 kadar Cezayirli nefer Türk saflarına iltica etti.²⁸

5.3. Dâhili İsyanların Bastırılması

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, sadece kendi sorumluluk sahasında değil, aynı zamanda farklı bölgelerde patlak veren ayaklanmalarla da mücadele etti. İstanbul hükûmetinin TBMM hükûmeti aleyhinde yaptığı kışkırtıcı propaganda, Anadolu’nun farklı bölgelerinde isyanlara neden oldu. Bu bölgelerden biri de Batı Karadeniz’de Ankara’yı tehdit etme potansiyelinde bulunan Düzce’ydi. 4 Nisan 1920’de Düzce’de meydana gelen bir isyan, sonradan Çerkez Ethem kuvvetleri tarafından zorlukla bastırıldı. Çerkez Ethem’in Yozgat isyanını bastırmak üzere Düzce’den ayrılması üzerine yaklaşık 1000 kişinin katıldığı yeni bir isyan daha patlak verdi. Bunun üzerine Bartın ve Havalisi

²⁶ Bozkurt, “Millî Mücadele’de Bartın”, s.125.

²⁷ Bozkurt, “Millî Mücadele’de Bartın”, s.126.

²⁸ Nurettin Peker, *Öl, Esir Olma*, İstanbul: Okat Yayınevi, 1996, s.131-133.

Komutanı Cevat Rifat Bey, Bolu'ya hareket etti. Asiler, bazı Türk subaylarını esir alarak onlar için idam sehpaları hazırlamıştı. Cevat Rifat Bey, asilere aşağıdaki telgrafi çekerek teslim olmalarını istedi:²⁹

“İkide bir, cehalet ve teşvik yüzünden alevlediğiniz isyanlar, içinde yaşadığımız zorlukları ve tehlikeleri artırıyor. Buna tahammül ve müsaade edemeyiz. Bütün diğer hususlar hükûmetçe hal edilinceye kadar evvel verdiğiniz arkadaşlarımızı derhal serbest bırakmadığınız takdirde üzerinize hareket edip, hânümânanızı berhava ederim. Filyos'ta bulunan hemşehri ve akrabanızdan yüzlerce insanı rehin alarak karargahımıza getirdim. Neticesini düşününüz ve kararınızı bana telgrafla bildiriniz.”

Cevat Rifat Beyin ikazının ardından asiler, esir aldıkları Türk subaylarını teslim etti. Ayaklanma Ali Fuat Paşa tarafından 23 Eylül 1920'de tamamen bastırıldı.³⁰ Cevat Rifat Bey'in komutasındaki Bartın ve Havalisi kuvvetleri, isyanı fırsata çevirmek isteyen Fransızların Zonguldak ve Bolu üzerinden Ankara'yı tehdit etmesini önledi. Cevat Rifat Bey, TBMM hükûmetinin Genelkurmay Başkanı İsmet Beyin Zonguldak'ta tahkimat yapan Fransız birliklerine dikkat çekmesinin ardından yeniden Çaycuma'ya döndü.³¹

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, Millî Mücadele Dönemi'nde Zonguldak ve civarında faaliyette olan çetelerle de mücadele etti. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in savaş hatıralarından bu mücadelenin ilginç detaylarını takip edebiliriz. Buna göre, Bartın'ın zenginliklerini talan etmek maksadıyla harekete geçen Rifat Reis liderliğindeki iki yüz kadar Sürmeneli, Bartın Boğazı'nda tahkimat yaptı. Büyük korku ve telaşa kapılan Bartın halkı, müftü Hacı Hafız Efendi vasıtasıyla Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'den yardım istedi. 100 kişilik bir müfrezeyle Bartın Boğazı'na hareket eden Cevat Rifat Bey, asileri ikna ederek kendilerini Kuvâ-yı Milliye saflarına kazandırdı.³²

5.4. Alemdar Gemisinin Kaçırılması

Millî Mücadele'de “Alemdar Olayı” olarak tarihe geçen gelişme, İstanbul hükûmetinin kontrolünde bulunan *Alemdar* adlı kurtarma gemisinin 23 Ocak 1921'de İstanbul'dan kaçırılarak TBMM hükûmetinin hizmetine alınmasıdır. *Alemdar*, bir ara Fransızlar tarafından İstanbul'a doğru götürülürken gemi personelinin müdahalesi sonucunda Fransız askerler etkisiz hale getirilerek gemi Ereğli Limanı'na demirledi.³³ Fransızlar, Zonguldak Mutasarrıflığı'na bir nota vererek *Alemdar* gemisini kaçırarak korsanların cezalandırılmasını ve Fransız esirlerin bırakılmasını istedi. Ayrıca, talepleri geri çevrilirse karaya asker çıkaracakları tehdidinde bulunarak Ereğli Limanı açıklarına demirledi. Fransızların taleplerini olumsuz karşılayan Ankara hükûmeti, muhtemel bir

²⁹ *Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları*, s.86.

³⁰ Tevfik Çavdar, *Millî Mücadele Başlarken Düzce-Bolu İsyanları*, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1971, s.231, 276.

³¹ ATASE Arşivi. Kol. İSH, K.577, G.173, B.173-1.

³² Bozkurt, “Millî Mücadele'de Bartın”, s.127-128.

³³ Doğanay, *Millî Mücadele'de Karadeniz*, s.159-165

Fransız çıkartmasına karşı Ereğli ve civarına geniş tahkimat yaptırdı. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, Rize'den gelen İpsiz Recep kuvvetleriyle birlikte oluşturduğu bir haftalık tahkimatla Fransızların müdahalesine meydan vermedi.³⁴

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, Millî Mücadele'de stratejik bir bölgeyi Fransız kuvvetlerine karşı müdafaa etti. Komutanlık, askeri hizmetlerinin yanı sıra Çaycuma'nın sosyo-ekonomik kalkınmasına da büyük katkılar sağladı. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, öncelikle Çaycuma'da bir hastanenin yapımına ön ayak oldu. Söz konusu hastane, frengi hastalığının Batı Karadeniz Bölgesini istila ettiği bir zamanda frengili hastaların tedavisinde önemli hizmetler gördü. Millî Mücadele'de Çaycuma'da bulunan Erzurum Milletvekili Nusret Efendi, Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in bu hizmetini TBMM'nin 26 Şubat 1920 tarihli oturumunda sitayişkâr ifadelerle dile getirdi.³⁵ Yüzbaşı Cevat Rifat Bey, daha sonra altı derslik bir ilkokulun inşaatı için 100 lira hibede bulundu.³⁶ Okul, 1960'lara kadar Çaycuma halkına hizmet verdi.

Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nın kuvvetleri İnönü Savaşları'nın akabinde ihtiyaç duyulan diğer cephelere kaydırıldı. Bunlardan 173 kişilik bir bölük 2 Nisan 1921 tarihinde Kastamonu'ya nakledildi. Geri kalan kısmı da Fransızların 21 Haziran 1921'de Zonguldak'ı tahliye etmeleri üzerine Batı Cephesi emrine verildi. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey de Ankara'ya hareket etti.³⁷ Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in Zonguldak Cephesi'nde verdiği başarılı mücadele ve yöre halkına yaptığı hizmetler üstlerince takdir edildi. TBMM'nin 5 Nisan 1925 tarihli 1. Celsesi'nde alınan bir kararla kendisine 1510 numaralı takdirname ile 11 Mart 1928 tarihinde S 17142 numaralı İstiklal Madalyası verildi.³⁸

6. Sonuç

Millî Mücadele'de Zonguldak ve havalisi, Ankara için stratejik önemi büyük bir bölgeydi. İstanbul ile Ankara arasındaki ulaşım ve telefon-telgraf haberleşmesi bu bölge üzerinden sağlanmaktaydı. Kuvâ-yı Milliye'ye insan ve savaş malzemesi taşıyan İstanbul-Adapazarı-Geyve kara güzergâhının İngilizlerce kesilmesiyle birlikte İstanbul-İnebolu deniz yolu daha da önem kazandı. Rusya'dan ve İstanbul'dan Kuvâ-yı Milliye'ye gelen yardımlar Zonguldak ve civarındaki limanlardan Anadolu'ya aktarılmaktaydı. Dolayısıyla Zonguldak ve havalisinin güvenliği Anadolu hareketi için hayati öneme sahipti.

³⁴ Fethi Tevetoğlu, "Millî Mücadele'de Karadeniz'deki Başlıca Kahramanlık: Alemdar Destanı", nakleden: Erol Mütercimler, *Millî Mücadele'nin Kahraman Gemisi Alemdar*, İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası, 1989, s.108.

³⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, Cilt 7, İçtima 22, Tarih, 26.12.1336, s.39.

³⁶ Onay, *Millî Mücadele*, s.122-123.

³⁷ ATASE Arşivi. Kol. İSH, K.1195, G.26, B.26-1.

³⁸ Nusret Baycan, "Türk İstiklal Harbinde Takdirname Alan Piyade Subayları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 25/9, (1992), s.173.

Zonguldak, zengin maden yataklarıyla İtilaf devletlerinin ilgi odağında bulunmaktaydı. Yöre aynı zamanda önemli bir lojistik merkeziydi. Bölge'nin işgali Millî Mücadele'yi yürüten TBMM hükûmeti için hayati riskler oluşturuyordu. TBMM, bölgenin önemine binaen Bartın ve Havalisi Komutanlığı'nı ihdas ederek bölgeye konuşlandırdı. Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in komuta ettiği Türk birliği, Fransızların güneye inmeyi amaçlayan birkaç yarma harekâtını başarıyla durdurdu. Böylelikle, Ankara'da TBMM'nin ve Batı Cephesi'nde mücadele veren Türk ordusunun güvenliği sağlanmış oldu. Cevat Rifat Bey'in yaptırdığı propaganda ile Fransız birliğindeki çok sayıda Müslüman sömürge askeri, Türk saflarına geçti. Bu durum Millî Mücadele'de güçlü vurgular yapılan İslam ve din kardeşliğinin somut bir tezahürüdür.

Bartın ve Havalisi Komutanlığı, bir yandan Fransızlarla mücadele ederken bir yandan da TBMM'ye karşı patlak veren isyanlarla boğuştu. II. Düzce İsyanının bastırılmasında Yüzbaşı Cevat Rifat Bey'in ciddi katkıları oldu. Ayrıca, Alemdar gemisinin güvenliğini sağlayan Ereğli tahkimatında Bartın ve Havalisi Komutanlığı İpsiz Recep kuvvetleriyle birlikte ön plandaydı. Komutanlık, aynı zamanda bölgenin imarına yönelik politikalar da geliştirdi. Çaycuma'da bir okul ile hastanenin inşa edilerek hizmete girmesi sağlandı.

Kaynaklar / References

Arşivler

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Dâhiliye Şifre Kalemi (DH.ŞFR)

DH.ŞFR. 624/100.

DH.ŞFR. 633-15.

Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE)

ATASE Kol. İSH, K.623, G.87, B.87-1, 87-1a..

ATASE Kol. İSH, K.1063, G.44, B.44-1.

ATASE Kol. İSH, K.1065, G.169, B.169-8.

ATASE Kol. İSH, K.591, G.202, B.202-2.

ATASE Kol. İSH, K.577, G.173, B.173-1.

ATASE Kol. İSH, K.1195, G.26, B.26-1.

TBMM Arşivi

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 1, Cilt 7, İçtima 22, Tarih, 26.12.1336.

Kitaplar

Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Millî Mücadele Hatıraları, (Haz: Celil Bozkurt), Gündoğan Yayınları, İstanbul 2015.

Çavdar, Tevfik, *Millî Mücadele Başlarken Düzce-Bolu İsyanları*, İstanbul: Millîyet Yayınları, 1971.

Dinamo, Hasan İzzettin, *Kutsal İsyan*, Cilt 8, İstanbul: May Yayınları, 1967.

Doğanay, Rahmi, *Millî Mücadele’de Karadeniz*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2001.

Goloğlu, Mahmut, *Millî Mücadele Tarihi III 1920 Üçüncü Meşrutiyet*, 3. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.

Onay, Ahmet Talat, *Millî Mücadele Yazıları*, haz., Cemal Kurnaz-Şefika Kurnaz, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.

Peker, Nurettin, *Öl, Esir Olma*, İstanbul: Okat Yayınevi, 1996.

Sarıkoçuncu, Ali, *Millî Mücadele’de Zonguldak ve Havalisi*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 1992.

Sonyel, Salahi, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I*, 3. Baskı, İstanbul: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1995.

Şapolyo, Enver Behnan, *Kuvâ-yı Milliye Tarihi*, Ankara: Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. 1957.

Makaleler

Baycan, Nusret, “Türk İstiklal Harbinde Takdirname Alan Piyade Subayları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 25/9, (1992), s.80-235.

Bozkurt, Celil, "Millî Mücadele'de Bartın ve Havalisi Komutanlığı (Zonguldak Müfrezesi)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 63/16, (2018), s.115-132.

Tevetoğlu, Fethi, "Millî Mücadele'de Karadeniz'deki Başlıca Kahramanlık: Alemdar Destanı", (Nakleden: Erol Mütercimler), *Millî Mücadele'nin Kahraman Gemisi Alemdar*, Türkiye Denizciler Sendikası, İstanbul 1989.

EK 1. Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Bey ve Arkadaşları (Çaycuma, 1921)

*EK 2. Bartın ve Havalisi Komutanı Yüzbaşı Cevat Rifat Beyin Çaycuma'da Yaptırıldığı
İlkokulun Açılış Merasimi*

Yazar Hakkında / About Author

Doç. Dr. Celil BOZKURT | Düzce Üniversitesi

celilbozkurt[at]duzce.edu.tr | ORCID: 0000-0001-6103-1642

1973 yılında Bursa'nın Harmancık ilçesinde dünyaya geldim. İlk, orta ve lise eğitimimi Harmancık'ta yaptım. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde yüksek eğitimimi tamamladım. Aynı bölümün Türkiye Cumhuriyeti Ana Bilim Dalında yüksek lisansımı yaptım. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Cumhuriyet Tarihi Ana Bilim Dalı'nda doktora eğitimimi bitirdim. Yaklaşık 15 yıl farklı devlet okullarında tarih öğretmenliği yaptım. 2014 yılında Düzce Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde akademisyenliğe başladım. 2016 yılında doçentliğe yükseldim. Hâlâ aynı bölümde görevime devam etmekteyim. Siyasi tarih ve Türk siyasal hayatı ağırlıklı olmak üzere farklı dersler vermekteyim. Yayımlanmış 13 kitap, 14 uluslararası ve 9 ulusal makale ile çok sayıda popüler yazıya sahibim.

Assoc. Prof. Dr. Celil BOZKURT | Düzce University |

celilbozkurt[at]duzce.edu.tr | ORCID: 0000-0001-6103-1642

I was born in Harmancık district of Bursa in 1973. I did my primary, secondary and high school education in Harmancık. I have completed my higher education in the History department of the Faculty of Literature of Istanbul University. I did my master's degree in the Department of Science of the Republic of Turkey of the same department. I have completed my doctoral education at Marmara University Faculty of Literature and Sciences, Department of History, Department of History of the Republic. I have been teaching history in different public schools for about 15 years. I started my academic career at the Department of International Relations of Düzce University in 2014. I was promoted to associate professor in 2016. I am still continuing my work in the same department. I teach different courses, mainly political history and Turkish political life. I have published 13 books, 14 international and 9 national articles and a large number of popular articles.

